

Motion till riksdagen 2005/06:Ub355

av **Lennart Gustavsson m.fl. (v)**

Utveckling av förskolan

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att regeringen bör återkomma med förslag om närhetsprincip vid erbjudande om förskoleplats.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att återkomma med förslag om gemensam kommunal kö till förskolan.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att regeringen bör återkomma med förslag om att förskolans utemiljö skall tas upp i de kommunala kvalitetsredovisningarna.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att ge Skolverket i uppdrag att utveckla statistiken över personalen i förskolan.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att ge Myndigheten för skolutveckling i uppdrag att genomföra insatser för att öka kunskapen om personal i förskolan, utöver förskollärare och barnskötare, som kan bidra till att uppnå målen och främja utvecklingen i förskolan.

Bakgrund

Vänsterpartiet anser att förskolan är en rättighet och en möjlighet för alla barn. Vi har därför medverkat till de senaste årens reformer av förskolan som har gett ökad tillgänglighet och förbättrad kvalitet. Bland dessa reformer kan nämnas maxtaxa, statsbidrag till personalförstärkning och andra kvalitetsförbättrande åtgärder, rätt till förskola för barn till arbetslösa och föräldralediga, allmän förskola för 4- och 5-åringar, läroplan för förskolan, förtydligande av det pedagogiska ansvaret samt skyldighet för kommunen att erbjuda förskola.

Den målmedvetna satsningen på förskolan i Sverige har gjort att den internationellt sett intar en särställning både vad gäller tillgänglighet, kvalitet och pedagogisk utveckling. Dessutom tillhör den de institutioner i det svenska

Fel! Okänt namn på

samhället som åtnjuter störst förtroende. Allra viktigast är dock att barnen, som går i förskola, uppskattar den.

Vänsterpartiet vill fortsätta att utveckla förskolan. I denna motion föreslår vi ytterligare några steg mot det mål som stakas ut i propositionen ”Kvalitet i förskolan” (prop. 2004/05:11) att förskolan ”skall vara avgiftsfri, tillgänglig och likvärdig för alla”.

Män i förskolan

Sedan 1970-talet har det funnits en politisk ambition att fler män ska arbeta inom förskolan. Antalet män som arbetar i förskolan har ökat sedan dess, men deras andel av det totala antalet anställda har sjunkit. Det kvantitativa resultatet är tydligen motsägelsefullt, och detsamma tycks gälla för den kvalitativa förändringen. Margareta Havung finner i sin doktorsavhandling från 2000 att närvaron av män i förskolan inte automatiskt leder till att verksamheten ändras. Den politiska slutsats som kan dras av hennes resultat är att innan vi ställer krav på fler män i förskolan måste vi besvara frågan: Varför behövs männen i förskolan?

Regeringen har gett Delegationen för jämställdhet i förskolan i uppdrag att ge förslag på hur fler män kan rekryteras till förskolan och hur de förmås att stanna kvar i yrket. Delegationens uppdrag är inte slutfört, men den har lämnat ett delbetänkande, ”Den könade förskolan” (SOU 2004:115), som innehåller en inledande problemanalys om män i förskolan. Delegationen argumenterar för att män inte ska utgöra en motvikt mot det som anses vara kvinnligt eftersom den utgångspunkten riskerar att konservera rådande könsroller. I stället menar delegationen att pedagogisk skicklighet är viktigare än kön, att män i förskolan behövs för att visa att kön inte har någon betydelse och för att visa att män kan stå för exempelvis omvårdnad och att kvinnor kan utföra arbetsuppgifter som brukar ses som manliga. Dessutom hävdas att trivseln är större vid arbetsplatser med en jämn könsfördelning samt att sådana grupper ger en större bredd av erfarenheter och kunskaper.

Vänsterpartiet konstaterar att frågan om fler män i förskolan behöver analyseras ytterligare och avvaktar därför tills Delegationen för jämställdhet i förskolan har slutfört sitt arbete.

Närhetsprincip i förskolan

Enligt skollagen ska plats i förskola erbjudas nära hemmet, men med hänvisning till att lokaler och andra resurser ska utnyttjas effektivt har kommunerna möjlighet att frångå denna princip. Vänsterpartiet anser att lagen på denna punkt inte tar tillräcklig hänsyn till barnens bästa, som bör värderas betydligt högre än den kommunala ekonomin. Det finns stora fördelar med att tydligare framhålla närhetsprincipen vid erbjudande om förskoleplats. Närhet mellan

hem och förskola ger barnen möjlighet att tidigt lära känna sin närmiljö. När barnen börjar utveckla sitt sociala umgänge är det en stor fördel om de har möjlighet att leka med sina kamrater från förskolan även på fritiden. Kortare transporter mellan hem och förskola minskar risken för trafikolyckor och kan innebära mindre miljöpåverkan.

Utifrån ett föräldraperspektiv finns det också anledning att skärpa bestämmelserna. Näst efter att det ska finnas bra personal är närhet till hemmet det vanligaste kravet föräldrar ställer på förskolan. Undersökningar visar också att de som har stort avstånd mellan hemmet och förskolan ofta är mest missnöjda med sina barns förskoleplacering. Det bör därför vara en skyldighet för kommunen att anvisa plats på en förskola i nära anslutning till bostaden, såvida detta inte innebär avsevärda ekonomiska eller organisatoriska svårigheter. Givetvis ska skälig hänsyn fortsatt tas till vårdnadshavarens önskemål. Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag på hur denna närhetsprincip ska utformas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Kö till förskola

Många kommuner tillämpar ett kösystem till förskolan där varje förskola har en separat kö. För föräldrar med barn som närmar sig förskoleålder är det svårt att veta hur många platser som kommer att bli lediga på den förskola de helst önskar att deras barn får plats på. De kan heller inte veta hur många andra barn det finns vars föräldrar önskar plats på samma förskola. De tvingas därför att ställa sig i kö på flera olika förskolor, även till förskolor där de egentligen inte önskar plats, utifall det inte skulle bli några andra lediga platser. Det innebär också att kommunen får stora svårigheter att planera både hur många förskoleplatser som det finns behov av och var dessa ska vara placerade.

Föräldrar måste därför ges möjlighet att endast behöva ställa sig i en enda kö till kommunala förskolor. I den mån en kommun så önskar bör även enskilda förskolor kunna ansluta sig till detta kösystem. Regeringen bör återkomma med ett förslag om kommunala förskoleköer. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Förskolans utemiljö

I Skolverkets allmänna råd och kommentarer för kvalitet i förskolan 2005 förtydligas vad som står om förskolans utemiljö i skollag och läroplan. Förutom att utemiljön ska tillåta personalen att ha god uppsikt över barnen ska den även vara utformad så att den möjliggör en varierad pedagogisk verksamhet. Därför anser Skolverket att det är viktigt att kommunernas utvärderings- och uppföljningsarbete tar upp lokalernas och miljöns ändamålsenlighet.

Fel! Okänt namn på

Vänsterpartiet anser att utemiljön påverkar förskolans verksamhet på ett avgörande sätt. Därför bör regeringen lämna förslag om att det bör vara en skyldighet för kommunerna att ta upp förskolans utemiljö i kvalitetsredovisningarna. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Annan personal

I förskolan arbetar i huvudsak förskollärare och barnskötare. I propositionen ”Kvalitet i förskolan” (prop. 2004/05:11) förtydligas att förskollärarna har det övergripande ansvaret för barnens utveckling och lärande. Dessutom framhålls att barnskötarna är en viktig grupp. Utöver dessa personalkategorier kan det enligt propositionen ”finnas annan personal med sådan utbildning eller erfarenhet att barnens utveckling och lärande främjas”. Av naturliga skäl har under senaste tiden uppmärksamheten riktats mot de traditionella personalkategorierna, men det har samtidigt medfört att ”annan personal” har kommit lite i skymundan.

Andelen ”annan personal” i förskolan är ganska liten och det är svårt att, utifrån den tillgängliga statistiken, veta vilken utbildning och vilka uppgifter den har. Vänsterpartiets förhoppning är att statsbidraget till personalförstärkningar i förskolan utnyttjas till att anställa även ”annan personal”. Dock behöver statistiken förbättras och bli mer detaljerad med avseende på vilka personalkategorier som förekommer i förskolan, bl.a. för att rekryteringen ska kunna följas upp, och detta bör Skolverket få i uppdrag att genomföra. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

I läroplan för förskolan (Lpfö 98) anges t.ex. att till förskolans uppdrag hör att främja barns utveckling och lärande genom att skapa och kommunicera med hjälp av olika uttrycksformer. Det skulle vara en naturlig utveckling att knyta till sig personer med utbildning inom och erfarenheter av kulturområdet. Ett annat exempel på förskolans uppdrag är att lägga vikt vid miljö- och naturvårdsfrågor och ha ett ekologiskt förhållningssätt och att detta skulle kunna stärkas med hjälp av personal med utbildning inom detta område.

Myndigheten för skolutveckling bör därför få i uppdrag att genomföra insatser för att öka kunskapen om övrig personal i förskolan, som enligt exemplet ovan kan bidra till att uppnå målen, och på vilket sätt denna personal kan främja utvecklingen i förskolan. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 30 september 2005

Lennart Gustavsson (v)

Britt-Marie Danestig (v)

Anders Wiklund (v)

Camilla Sköld Jansson (v)